

VII. Kaupungin yleisten töiden hallitus.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen vuodelta 1932 laatima kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Kaupungin yleisten töiden hallitukseen kuuluivat vuonna 1932 puheenjohtajana johtaja G. K. Bergman, varapuheenjohtajana professori O. A. Tarjanne sekä jäseninä pankinjohtaja T. Grotenfelt, toimittaja J. E. Huttunen, sähkötyöntekijä O. W. Oksanen, montööri H. J. Puukko ja insinööri T. R. Vähäkallio. Kaupunginhallituksen edustajana oli teknillinen johtaja, insinööri E. Moring. Hallitus kokoontui 51 kertaa ja käsitteli tällöin 1,007 asiaa. Lähetettyjen kirjeiden luku oli 452. Sihteerinä toimi varatuomari K. I. Nordberg.

Vuoden aikana teetetyistä suurehkoista uudis- ja korjaustöistä tehdään selkoa rakennuskonttorin eri osastojen toimintaa koskevissa selostuksissa.

Hallituksen alaisina olivat rakennuskonttori ja sen tilivirasto.

Rakennuskonttori toimi kaupungininsinöörin johdolla ja jakautui kansliaan sekä 5 osastoon, nim. satama- ja rautatieosastoon, katu- ja viemäriosastoon, huonerakennusosastoon, puisto-osastoon ja varasto-osastoon. Konttorin tilejä hoiti sen tilivirasto. Lähetettyjen kirjeiden luku oli 308.

Työväki ja työpalkat. Seuraava taulukko osoittaa rakennuskonttorin eri osastojen työntekijäin lukumäärän kunkin kuukauden lopussa:

Kuukausi.	Satama- ja rautatieosasto.	Katu- ja viemäriosasto.	Huone- rakennusosasto.	Puistoosasto.	Varastoosasto.	Yhteensä.	Näistä varatoissa.		
							Satama- ja rautatieosasto.	Katu- ja viemäriosasto.	Yhteensä.
Tammikuu	1,088	2,652	314	27	106	4,187	848	2,237	3,085
Helmikuu	1,052	2,558	241	25	108	3,984	791	2,224	3,015
Maaliskuu	1,054	2,179	274	39	111	3,657	729	1,851	2,580
Huhtikuu	1,051	878	231	209	107	2,476	722	483	1,205
Toukokuu	979	851	262	225	101	2,418	648	429	1,077
Kesäkuu	790	631	292	143	96	1,952	461	158	619
Heinäkuu	737	799	227	140	92	1,995	406	142	548
Elokuu	860	1,044	221	123	110	2,358	485	141	626
Syyskuu	914	1,088	135	128	104	2,369	615	111	726
Lokakuu	924	1,423	127	123	97	2,694	629	504	1,133
Marraskuu	878	2,041	104	90	95	3,208	600	1,199	1,799
Joulukuu	867	1,953	122	31	97	3,070	546	1,377	1,923

Vakinaisissa töissä suoritettut palkat perustuivat kaupunginvaltuuston toukokuun 27 p:nä 1931 vahvistamaan alimpien tuntipalkkojen tariffiin¹⁾.

¹⁾ Ks. v:n 1931 kert. s. 16*.

Valtuuston saman päätöksen mukaan on työnjohto oikeutettu yksityistapauksissa työntekijän paremman ammattitaidon tai työkyvyn taikka ahkeruuden perusteella korottamaan palkkaa enintään 10 %. Kaupungin hallitus on oikeutettu erikoisten seikkojen perusteella korottamaan vahvistettua palkkaa määrätyn nimikkeen kohdalla enintään 10 %.

Varatöissä suoritettiin vuoden alusta syyskuun loppuun kaupungin valtuuston helmikuun 11 p:nä 1931 tekemän päätöksen mukaiset palkat ¹⁾.

Lokakuun 1 p:stä alkaen perheellisten työntekijäin tuntipalkat korotettiin 50 penniä, jota vastoin perheettömien palkat pysytettiin ennallaan ²⁾.

Kesälomaa myönnettiin vuoden aikana 3,179 työntekijälle yhteensä 27,377 päivää seuraavasta yhdistelmästä lähemmin ilmenevin tavoin:

O s a s t o.	Työntekij., jotka ovat nauttineet kesälomaa					Kesälomapäiviä yhteensä.
	4 päivää.	7 päivää.	2 viikkoa.	3 viikkoa.	yh-teensä.	
Satama- ja rautatieosasto.....	317	591	158	71	1,137	8,579
Katu- ja viemäriosasto	307	421	738	87	1,553	14,597
Huonerakennusosasto	85	55	76	27	243	2,123
Varasto-osasto	16	40	32	22	110	1,124
Puisto-osasto	81	18	27	10	136	954
Yhteensä	806	1,125	1,031	217	3,179	27,377

Tapaturmat. Tapaturmaisesti vahingoittui 644 työntekijää, joille sen perusteella suoritettiin vahingonkorvausta yhteensä 660,045: 90 markkaa. Invaliideiksi joutuneiden 12 työntekijän puolesta maksettiin elinkorahastoon yhteensä 265,987: 79 markkaa. Sen johdosta, että 2 invalidin elinkorkoa alennettiin, voitiin elinkorahastoa alentaa 11,141 markkaa. Tapaturmista aiheutuneet kustannukset nousivat yhteensä 914,892: 69 markkaan. Työntekijät olivat vakuutetut Tapaturmavakuutusosakeyhtiö Kullervossa.

Satama- ja rautatieosaston henkilökuntaan kuuluivat työpäällikkö ja avustava työpäällikkö, 12 muuta insinööriä, 3 vaakitsijaa ja 2 piirustajaa. Kirjanpidosta ja kirjaamistyöstä huolehti 4 konttoriapulaista; kesäkuussa oli palveluksessa vielä 1 apulainen. Asiapoikia oli 2.

Suoranaista työnjohtoa osaston työmailla hoiti vuoden alussa 18 rakennusmestaria, 12 apulaisyönjohtajaa, 1 nosturien esimies ja 1 varastokirjuri. Vuoden aikana kuoli 1 rakennusmestari.

Vakinaisissa töissä olevien työntekijäin lukumäärä oli pienimmillään tammikuussa, nim. 240, lisääntyi vähitellen 470:een heinäkuussa, mutta väheni sitten niin, että oli syksyllä n. 270. Herttoniemen varatöissä oli tammikuussa 650 työntekijää, mutta lukumäärä väheni vähitellen 350:een. Muissa varatöissä oli tammi—toukokuussa 160—320 miestä ja syys—joulukuussa 140—240 miestä; kesäkuukausina sanotut työt olivat pysähdyksissä.

Hallitukselle esitettiin 207 asiaa, joista 94 koski uudistuksia ja rakennustöitä ja 113 hallinnollisia tai henkilö- ja palkka-asioita. Lausuntoja annettiin m. m. urakoitsijajärjestelmän käyttämisestä kaupungin töissä; kaupungin alusten ja uivan kaluston palovakuuttamisesta; Sörnäisten järjestelyä tarkoittavasta insinööri Wiesen suunnitelmasta; tavara-asemien

¹⁾ Ks. v:n 1931 kert. s. 16*. — ²⁾ Ks. tämän kert. s. 32.

rakentamista Sörnäisten rantatien varrelle ja Länsisatamaan tarkoittavasta rautatiehallituksen ehdotuksesta; väliaikaisen tavara-aseman rakentamista Vallilaan tarkoittavasta rautatiehallituksen ehdotuksesta; Lauttasaaren silta-komitean laatimasta kaupungin ja Lauttasaaren välistä siltaa koskevasta ohjelmasta; Sinebrychoffin tonttien asemakaavasuunnitelmasta; uuden alueen varaamisesta Sörnäs aktiebolagille Verkkosaarten asemesta; Ison Verkkosaaren sahan jälleenrakentamisesta; Herttoniemen öljysatama-alueen hallinnosta; Kulosaaren sillan leventämisestä Porvoontien rakentamisen yhteydessä; Vantaanjoen rautatiesillan aukkojen suuruutta koskevan, asianomaisen piiri-insinöörin antaman lausunnon johdosta; sekä Taivallahden ja Lapinniemen alueiden valaistuksesta. Esityksiä aiheuttivat Oulunkylän—Herttoniemen radan suuntauksen yksityiskohdat sekä tämän radan liittäminen Oulunkylän asemaan ja useat radan rakenteet, Herttoniemen teollisuussataman rakentamistapa, Lönnrotinkadun noususilta ja kellarit, jalankulku-liikenteen järjestely Ruoholahdentorilla, Kyläsaaren ja Arabian välisen ratapenkereen rummut, Kulosaaren sillan paalujen korjaus sekä Särkän ja Harakan välille aiottu aallonmurtaja. Osaston ehdotuksesta hankittiin 40 kaatovaunua ja 700 tonnia kivihiiliä sekä vaihdettiin paalutusvasara R 20 voimakkaampaan, ponttirautojen junttaukseen sopivaan paalutusvasaraan VR 20. Satamalautakunnalle ja kaupunginjohtajille annettiin useita lausuntoja, ja työpöällikkö oli jäsenenä teknillisten laitosten alue-tarvetta ja Herttoniemen öljysataman rakennusjärjestystä käsittelevissä komiteoissa.

Laiturien korjauksiin kuului, paitsi tavanmukaista kunnossapitoa, Ruoholahdenrannan laiturin korjaaminen jäänmurtajien hiilivarastopaikan kohdalta, jossa laiturin alta oli huuhtoutunut hiesua ja soraa; tätä työtä var-ten myönnettiin erityinen määräraha. Samasta syystä korjattiin Keisarinluo-don laiturin itäpää. Makasiinilaiturin paaluarinan korjauksen yhteydessä uusittiin suuri osa laiturin suojaparrustoa. Sörnäisten uuden pistolaiturin suojaparruston korjaaminen ja vahvistaminen aiheutti suurehkot kustannuk-set, joten tarvittiin lisämääräraha.

Länsisataman katuja sepelöitiin ja Lapinniemen Salmikadun eteläosan pinta asfaltoitiin. Kiveyksiä ja sepelilyksiä korjattiin.

Salmikadun viemäriä jatkettiin eteläänpäin, täytteen halki. Satama-kadun ja Ankkurikadun välinen osa Kanavakadun viemäriä laskettiin uudestaan.

Sörnäisten niemen ja Kulosaaren välinen silta ei ollut muuta kuin tavan-omaisen talvikunnossapidon tarpeessa. Kuoresaaren kaide uusittiin.

Kruunuvuoren selän kompassitarkastuspoiju täytyi korjata perusteel-lisesti.

Tilapäisten purkaus- ja höyryvenelaiturien kunnossapito supistui jäättö-mänä pitämiseen ja vähäisiin korjauksiin. Kustannukset jäivät pieniksi edullisen talven ansiosta. Määrarahasta käytettiin asianomaisella luvalla 29,317 markkaa venepaikkojen kunnossapitoon. Kaivopuiston Ison Puisto-tien päässä olevan sillan kaide uusittiin.

Rautatieraiteiden kunnossapitoon sisältyi eräitä täydennystöitä Kataja-nokan raiteiston uudestijärjestelyn yhteydessä. Länsisatamassa vaihdettiin Vaihdekadun ja Laivarannan raiteiden pölkkyjä. Jatkettaessa Laivarannan raiteita eteläänpäin pienennettiin I-varaston eteläpuolella olevien raiteiden väli 4.5 m:ksi. Uudet pölkkyt asetettiin Teollisuuskadun raiteisiin ja teuras-tamon raiteeseen.

Venepaikkojen kunnossapitokustannuksia voitiin vähentää entisestään, mutta kuitenkin tarvittiin lisämääräraha, joka myönnettiin tilapäisten purkauslaiturien määrärahan säästöstä.

Rannalta jälle vieviä siltoja tehtiin Itämeren-, Kruunuvuoren-, Aleksanterin- ja Liisankaduilta sekä Kaisaniemen- ja Pitkäsillanrannoilta.

Ruoppauslaitoksella ruopattiin kaikkien suurten viemärien suiden edustat, lumenkaatopaikkojen kohdat, Sörnäisten laiturien vieret, Humallahden täytenkereen vieret ja Hjärphäll nimisen karin tienoita. Kaisaniemenrannan ruoppaamista Bünger-nosturilla jatkettiin ja ruoppa vietiin Siltavuorenrannan edustalle, josta se syksyllä ruopattiin ruoppauslaitoksella, Saukonrannan jatkeen paikka. Katajanokan lentosatamasta pohjoiseen tehtävän penkereen paikka ja osa Herttoniemen öljysataman väylää; näiden ruoppausten kustannukset suoritettiin uudisrakennusten määrärahoista. Katurakennusosaston laskuun ruopattiin Taivallahden viemäripenkereen paikka. Kaikkiaan ruopattiin n. 140,000 m³, joka määrä vietiin Suomenlinnan edustalle, samalle paikalle kuin edellisinä vuosina. Ruoppaukset olivat käynnissä toukokuun 6 p:stä joulukuun 30 p:ään, kesäkuun 8 p:stä heinäkuun 15 p:ään kahdessa vuorossa, eli siis yhteensä 232 työvuoroa. Keskimäärin ruopattiin 603 m³ työvuorossa.

Mittaukset ja tutkimukset kohdistuivat m. m. Rahapajanrantaan, Katajanokan vetoraiteiden paikkaan, Taivallahteen sekä Sörnäisten niemen ja Kulosaaren väliseen siltaan. Puhtaanapitolaitokselle Vantaanjoen suun pohjoispuolelta ehdotetun alueen tutkimukset saatettiin loppuun. Tekeillä olevan satamakartan täydentämiseksi tehtiin vielä tarpeellisia syvyysmittauksia. Samalla tarkistettiin eräiden väylien syvyydet. Lisämääräraha oli tarpeen.

Ruoppauslaitokseen asetettiin laite öljyn erottamiseksi lauhdevedestä. Katajanokan lentosataman eräät rakennukset maalattiin.

Sörnäisten läntisen pistolaiturin valaistusta parannettiin. Itämerenkadun itäosaan asetettiin lopulliset valaistulaitteet.

Eteläsataman makasiinilaituri uusittiin. Uusia paaluja lyötiin n. 120 ja useita paaluja jatkostettiin ja arina korjattiin. Lisämääräraha oli tarpeeton. Sörnäisten läntisen pistolaiturin kansi ja suuret osat arkuista uusittiin. Merisataman purkauslaiturille n:o 3 tehtiin kokonaan uusi kansi ja osa paaluista uusittiin. Sörnäisten rantatien purkauslaituri n:o 3 uusittiin kokonaan ja suurennettiin.

Länsisataman uudisrakennustöitä tehtiin pääasiallisesti menosäännön perusteluihin sisältyvän ohjelman mukaisesti. Vuonna 1931 aloitettu Laivarannan 90 m:n jatke tehtiin valmiiksi asianomaisella luvalla; laiturirakenteen takaiseksi täytteeksi käytettiin hiekkaa ja laiturin raiteet ja vesijohto jatkettiin, joten tämäkin osa Laivalaituria saatiin täysin käytettävään kuntoon. Vanhan aallonmurtajan kivien poistaminen jäi vielä kesken, mutta laiturin edusta perattiin tältä kohdalta kauttaaltaan 7 m:n syvyyteen. Syksyllä ryhdyttiin ruoppaustöihin laiturin jatkamiseksi vielä 100 m. Kaikki varistorakennusten väliset alat päällystettiin asfalttiseipipäällystyllä. Saukonrannan itäpään edustan pohjakalliota louhittiin vuonna 1927 louhitun 5.5 m syvän uoman leventämiseksi. Saukonrannan rautaponttiseinän ja paalulaiturin paalutustyöt pantiin käyntiin keväällä. Paaluttamisessa käytettiin Demagin valmistamaa nopeasti iskevää paalulasaraa. Ensimmäinen paalutusvasara — merkkiä R 20 — osoittautui liian heikoksi siinä suhteessa, että iskumäntä ei kestänyt: tästä aiheutuneiden keskeytysten vuoksi

hidastui paalujen junttaus siinä määrin, että kun paaluttaminen neljännen männän katkettua keskeytettiin elokuun 31 p:nä, oli kaikkiaan 1,161 paalusta juntattu vain 660. Paalutusvasara R 20 vaihdettiin samankaltaiseen, mutta raskaampaan paalutusvasaraan VR 20, jolla päästiin lokakuun 15 p:nä lyömään ponttirautoja paikoilleen. Ponttirautojen lyönti kävi haitallisitta häiriöittä ja edistyi niin, että vuoden päättyessä oli jäljellä vain ankkuriseinän lyöminen täyteen syvyyteen. Ponttirautoja lyötäessä käytettiin enimmäkseen yhtä, mutta osittain kahta työvuoroa; puupaalujen juntauksessa työskenneltiin yleensä kahdessa vuorossa. Seuraavan vuoden työohjelmaan kuuluvan, Saukonlaiturin 50 m:n pituisen jatkeen paikka ruopattiin ruoppauslaitoksella. Meklarinkadun varrelle rakennettavan kuormauskorokkeen kivityöt pantiin alulle, korokkeen rakentaminen kuului seuraavan vuoden ohjelmaan. Telakka-aluetta laajennettiin länteenpäin Ahdinkadun poikki ja proomuja varten tehtiin laiturit. Varatoina tasoitettiin korttelin n:o 256 itäosa.

Itämerenkadun pohjoisosa päällystettiin asfalttisepelipäällyksellä ja tarpeellinen määrä sadevesikaivoja rakennettiin.

Katajanokan uudisrakennustöihin kuului ensinnäkin Rahapajanrannan rautaponttiseinälaiturin rakentamisen valmistelu; painopenkereeseen kaivettiin rakennuskuoppa, joka ympäröitiin ponttiseinällä. Edellisenä vuonna alettu 50 m:n pituinen laiturijatke tehtiin valmiiksi sekä rakennettiin päätelaituri ja täytettiin laiturin takainen alue osaksi. Tähän työhön käytettiin asianomaisella luvalla vuoden 1933 menosääntöön merkittyjä varoja. Lentosataman pohjoispuolelle tehtiin pengerrautateiden varatyömailta rantaradan varrelta saaduista kivistä. Linnankatu päällystettiin asfalttisepellyksellä.

Herttoniemen rakennustöitä jatkettiin varatoina suurella työvoimalla. Oulunkylän—Herttoniemen radan kaikki leikkaukset saatiin valmiiksi. Penkereihin, joista osa on vajonnut syvälle pehmeisiin lieju- ja savikerroksiin, tuotiin täytettä kaupungin omistamilla alueilla olevista maanottopaikoista. Eräille valmiiksi pengerrytyille taipaleille, m.m. Vantaanjoen ja Malmin tien väliselle osalle, tehtiin sorastus. Öljysataman pistolaituri sekä rautatie-raiteen pengerrystyöt rumpuineen ja tie tehtiin valmiiksi. Herttoniemen puistotien ja Degerön sillan välinen tie päällystettiin asfalttisepellyksellä. Teollisuussatamaksi aiotulla paikalla toimitettiin pohjatutkimuksia.

Katujen ja laiturien asfaltoimista ja päällystämistä asfalttibetonilla suoritettiin satamalautakunnan hyväksymän ohjelman mukaan. Makasiinilaiturille ja Laivalaiturille laskettiin hiekka-asfaltista pitkittäiset karräystiet. Makasiinilaiturille laskettiin 25 tonnin nosturin lähialueelle asfalttibetonikerros topeka-päällystykseen ja tullirakennuksen ja uuden passintarkastamon edustalle asfalttibetonia hiekka-asfalttipäällystykseen. Katajanokalla tehtiin hiekka-asfaltti- ja topeka-päällystyiä jalkakäytävän saamiseksi Katajanokan kanavan jalankulkusillalta Kanavakadulle.

Saukonrannan ja Saukonkadun välinen osa Kellosaarenkatua päällystettiin asfalttipäällystyksellä.

Täytteen saanti väheni edelleen rakennustoiminnan jatkuvan lamaanuomisen vuoksi. Täytettä otettiin vain Taivallahteen, Katajanokalle, Siltavuorenrannalle, Kaisaniemeen ja Kyläsaaren tienoille.

Sekä puupaalujen että ponttirautojen juntaukseseen käytettäväksi hankittiin Demagin valmistama paaluvasara VR 20. Varatoina suoritettiin tammi- kesäkuussa kallionlouhimisia ja tasoitustöitä Salmisaaren pohjois- ja eteläosissa, viimeksimainitussa paikassa laiturikivien, nupukivien, konenupu-

kivien ja Lönnrotinsillan reunakivien hakkuun yhteydessä. Teurastamon läntisen raiteen kalliroleikkauksen ja Arabian raiteen penkereen tekoa jatkettiin kahdessa vuorossa koko vuoden, kesäkuukausia lukuunottamatta. Hernesaaren itärannan laituri rakennettiin, mutta täytteen puutteen vuoksi sitä ei saatu käyttökuntoon. Kaivopuiston rantaan Ison Puistotien varrelle täytetty alue reunustettiin kivimuurilla ja Vedutan-kahvilasta länteenpäin tasoitettiin tie. Länsisataman korttelin n:o 256 itäosa tasoitettiin.

Niiden Humallahden venepaikkojen tilalle, jotka joutuivat käyttökelvottomiksi katuosaston toimittamien täyttämisten takia, ei voitu vielä rakentaa uusia.

Kaisaniemenrannan tasoitustöihin kasvitieteellisen puutarhan ja soutukerhon rakennuksen väliseltä osalta käytettiin 35,000 markkaa.

Ruoholahdenrannan laiturin korjaamiseen merenkulkuhallituksen hiilitarhan kohdalla käytettiin 48,603: 60 markkaa.

H 2-aluksen hylyn säilyttämiseksi — Hietalahden telakalla — saatiin käytettäväksi 8,000 markkaa.

Lönnrotinkadun jatke Länsisatamaan valmistui ja avattiin liikenteelle joulukuun 1 p:nä. Noususillan pylväät perustuksineen rakensi urakalla Aktiebolaget Skånska cementgjuteriet ja rautarakenteet toimitti Kone- ja silta-rakennusosakeyhtiö. Satamaosasto teki betonisillan kivreunukset, sillan ja samoin kaupungin katuosuuksien kiveykset, kellarien seinät ja sisätyöt, noususillan puukannen, nousupenkereen muurit, pengerryksen ja kiveyksen sekä nousupenkereen yhteyteen kuuluvat Ruoholahdenrannan kiveykset. Sitä paitsi maksettiin sillalla ja sen alla olevat valaistuslaitteet liikenneväylän rakennusmäärärahaista. Lisämäärärahoja tarvittiin 56,773: 50 markkaa.

Katajanokan raiteiston uudestijärjestely saatiin miltei valmiiksi.

Satamaradan jatkamiseksi Vanhankaupunginlahden länsirantaa pitkin myönnetyn määrärahan jäännöksestä käytettiin osa oikeusministeriön — kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen nojalla — rakentaman rataosan lunastamiseen.

Taivallahden teiden ja varastoalueiden tasoitustöiden määräraha jäi edelleen käyttämättä, minkä vuoksi se palautui kaupunginkassaan.

Kellosaaren lentosatamaan ei rakennettu muuta kuin kaksi yhteensä 25 m pitkää maihintulolaituria lentokonevajan telan varrelle.

Muiden viranomaisen sekä yksityisten laskuun suoritettiin töitä 341,548: 75 markan arvosta.

Työvälineiden vuokrina, korvauksena laitureille aiheutettujen vaurioiden korjaamisesta ja veneiden talteenotoista sekä suoritettujen töiden lisäprosenttina osasto sai tuloja 11,223: 40 markkaa.

Katu- ja viemäriosaston henkilökunnan muodostivat työpäällikkö, avustava työpäällikkö, 9 insinööriä, 3 vaakitsijaa, 5 piirustajaa ja 10 konttori-apulaista. Suoranaisestä työnjohdosta osaston työmailla huolehti 46 rakennusmestaria.

Yleisten töiden hallitukselle osasto esitteli 181 asiaa, joista 68 koski uudis- y.m. töitä sekä 113 hallinto-, henkilö- ja palkkakysymyksiä.

Vakinaisissa töissä olevien työntekijäin lukumäärä oli suurin syyskuussa, nim. 977 miestä, ja pienin maaliskuussa, jolloin se oli 328 miestä. Suurin varatyöntekijäin lukumäärä esiintyi tammikuussa, jolloin osaston töissä oli 2,237 miestä.

Katujen ja yleisten paikkain korjausta ja kunnossapitoa varten oli menoarviossa määrärahoja yhteensä 758,000 markkaa. Kustannukset nousivat

741,185: 45 markkaan, jakautuen seuraaviin eriin: katukorjaukset 599,055 markkaa, kaiteet 75,490: 50 markkaa, kuorma-ajuriasemat 1,912: 85 markkaa, katukilpien uudistus 17,413: 85 markkaa sekä mittaukset ja tutkimukset 47,313: 25 markkaa.

Katukorjauskustannukset, 599,055 markkaa, jakautuvat seuraavasti: kiveykseen 188,052: 10 markkaa, sepelöimiseen 219,325: 15 markkaa, katukäytäviin 84,354: 35 markkaa, painuneiden katujen koroamiseen ja tasoitukseen 26,357: 35 markkaa sekä työnjohtoon ja sekalaisiin menoihin 80,966: 05 markkaa.

Seuraavat uudistustyöt suoritettiin vuoden kuluessa loppuun työ kustannusten noustessa allamainittuihin määriin: katolisen kirkon edustalla olevan aukean sekä kirkon Tehtaankadun puoleisen katuosan päällystäminen nupukivillä ja käytävien asfaltilla 155,828: 05 markkaan; Kanavakadun ja Luotsikadun erään osan päällystäminen nupukivillä 217,427: 20 markkaan, Silta-saarenkadun 2:n käytävien päällystäminen 34,418: 85 markkaan, Torkkelinkadun 1:n, 2:n ja 4:n päällystäminen nupukivillä ja käytävien päällystäminen 98,690: 15 markkaan, kenttäkivikatujen asfaltoiminen 191,670: 45 markkaan, täytemaan vastaanotto 30,856: 70 markkaan, uudet korokkeet ja liikenne-merkit 49,112: 20 markkaan, Malmin- ja Fredrikinkatujen välillä olevan Malminrinteen leventäminen 40,091: 50 markkaan, Runeberginkadun ja Punaisen-Ristin kujan välisen Töölönkadun tasoitus 168,070 markkaan sekä Helsinginkadun ja Sturenkadun välisen korttelin n:o 354 a viereisen kujan tasoitus 120,167: 20 markkaan.

Sitäpaitsi loppuun suoritettiin seuraavat vuonna 1931 aloitetut työt, joiden kustannukset nousivat allamainittuihin määriin: Etel. Hesperiankadun tasoitus 331,516: 30 markkaan, Topeliuksenkadun tasoitus 692,471: 20 markkaan, Pengerkadun tasoitus 127,180: 45 markkaan, Elimäenkadun tasoitus 285,197: 55 markkaan, Nilsiantien tasoitus 213,147: 70 markkaan, Annalan urheilukenttä 118,484: 45 markkaan, Perhonkadun leikkikenttä 15,345: 85 markkaan sekä Maistraatinkadun leikkikenttä 112,507: 10 markkaan.

Uudet kadut, joiden rakentamistyöt vuoden kuluessa pantiin alulle, mutta joita ei ennätetty loppuun suorittaa ja joiden jäljellä olevat määrärahat sentähden siirrettiin vuoteen 1933 olivat seuraavat: Väinämöisenkatu, Pohj. Hesperiankatu, Kammionkatu, Nordenskiöldinkatu ja Koskelantie. Työt, joita ei ole voitu aloittaa, olivat Kaisaniemenkadun leventäminen, minkä määräraha 219,000 markkaa, palautettiin kaupunginkassaan, Kampinkadun leventäminen, minkä määräraha, 490,000 markkaa, siirrettiin vuoteen 1933 sekä Mäkelän tehdasalueen katujen lopputasoitus ja sepelöiminen, minkä määräraha, 200,000 markkaa, myös siirrettiin vuoteen 1933. Yhteenlaskettu siirto vuoteen 1933 teki 2,283,692: 60 markkaa.

Uudistoiden yhteenlasketut kustannukset nousivat vuoden aikana 5,190,490: 30 markkaan ja yhteenlasketut korjaus- ja kunnossapitokustannukset 741,185: 45 markkaan. Katujen ja yleisten paikkain kokonaiskustannukset vuoden aikana olivat näin ollen 5,931,675: 75 markkaa.

Kanavien ja viemäreiden korjaus- ja kunnossapitokustannukset nousivat 736,043: 35 markkaan, jakautuen seuraaviin eriin: johdot 330,364: 60 markkaan, sadevesikaivot 221,231: 70 markkaan, ojat 59,926 markkaan sekä työnjohto ja sekalaiset menot 124,521: 05 markkaan. Välttämättömiä viemäriverkon täydennystöitä suoritettiin useissa eri paikoissa kaupunkia yhteenlaskettujen kustannusten ollessa 189,854: 55 markkaa; viemärien huuhteluvesikustannukset nousivat 12,219: 35 markkaan. Savilan ja Alppilan puh-

distuslaitosten käyttö- ja hoitokustannukset nousivat 219,968: 25 markkaan ja Nikkilän sairaalan puhdistuslaitoksen vastaavat kustannukset 14,162 markkaan. Savilan puhdistuslaitoksen voimankulutus teki 33,168 kw.

Alppilan puhdistuslaitoksen puhdistusteho oli yleensä hyvä. Vuoden alkupuoliskolla suoritettiin kemialliset tutkimukset, kuten aikaisemminkin, kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratoriossa, mutta Kyläsaaren laboratorioin tultua käytäntöön otetuksi sen kemisti suoritti kaupungin kaikkien viemärivereden puhdistuslaitosten mainitunlaatuiset tutkimukset. Myös Savilan puhdistuslaitoksen puhdistusteho näytti tyydyttävältä, mutta tässä on huomioonotettava, että laitos pienuutensa takia voi puhdistaa vain n. 25 % likavesimäärästä kun taas n. 75 % juoksee laitoksen ohi Töölönlahteen täysin puhdistamattomana.

Rajasaarelle rakennettavan puhdistuslaitoksen ja Savilan pumppuaseman valmistuttua yllämainitut epäkohdat poistuvat, kun kaksinkertainen likavesimäärä pumpputaan Rajasaarelle, ja lisäksi Savilan nykyisissä saostuskammioissa puhdistetaan 3—6 kertainen likavesimäärä.

Kyläsaaren puhdistuslaitoksen rakennustyöt suoritettiin loppuun vuoden alkupuoliskolla. Toista oli jäljellä vuoden alussa lämpöeristystyöt, suurin osa teräshiontatöistä ja koneiston asennustöistä, osa päällysrakenteista ja alueen tasoitustyöt. Laitoksen koneellinen puhdistusosasto pantiin käyntiin kesäkuun 15 p:nä ja biologinen puhdistusosasto heinäkuun 6 p:nä paitsi ilmastusosasto IV, joka pantiin käyntiin vasta syyskuun 6 p:nä. Vuoden aikana suoritettujen töiden yhteenlasketut kustannukset nousivat 1,926,045: 25 markkaan, johon tulee lisäksi edellisenä vuonna käytetty erä, 773,954: 75 markkaa, siis yhteensä 2,700,000 markkaa. Tähän summaan ei sisälly biologisen puhdistusosaston koneiston ostohinta, 169,260 Tanskan kruunua, mikä suoritetaan kolmessa erässä vuosien 1933—35 aikana. Puhdistuslaitoksen kemisti ryhtyi toimeensa heinäkuun 20 p:nä, josta alkaen hän suoritti laitokseen tulevaa ja siitä poistuvaa vettä, saostunutta lietettä ja siitä muodostuvia kaasuja y.m. koskevia tutkimuksia. Erikoista huomiota kiinnitettiin kysymykseen, missä määrin on havaittavissa eroa 4 eri biologisella puhdistusmenetelmällä käsitellyn veden laadussa.

Kuten edellä mainittiin, Kyläsaaren laitoksen kemisti suoritti kaupungin muitakin puhdistuslaitoksia koskevia tutkimuksia. Hänen apulaisenaan työskenteli laborantti. Koko tutkimusohjelman toteuttamiseen olisi kuitenkin lukuisampi henkilökunta tarpeen. Toistaiseksi on katuosaston onnistunut saada muutamia yksityisiä tiedemiehiä kiinnostumaan biologisiin tutkimuksiin ja täten on suorituksen alaisena kolme pitkäaikaista tutkimussarjaa. Professori K. M. Levander tutkii aktivoidun lietteen alkueläimiä, lääketieteellisensiaatti W. Lojander tutkii bakteereita ja lääketieteentohtori C. Nyberg bakteriofaageja. Kaikki nämä biologiset tutkimukset suoritetaan Kyläsaarella tehtävien kemiallisten, fysikaalisten ja teknillisten tutkimussarjojen yhteydessä. Suoritetuista tutkimuksista on käynyt selville, että laitos koelaitoksena samoin kuin puhdistustehoonsa nähden vastaa niitä toiveita, joita siihen on kiinnitetty.

Vuoden kuluessa suoritettiin kaupungin rantavesistöissä planktologisia ja vegetabilisia tutkimuksia, joiden kustannukset nousivat 7,950 markkaan.

Kaupunginhallituksen huhtikuussa myöntämällä määrärahalla rakennettiin rakennuskonttorin konepajassa hydraulinen puristin putkikokeita varten, joka käsitti samalla laitteita muutamien muidenkin rakennusaineiden kokeilua varten; kustannukset nousivat 19,909: 10 markkaan. Saatuaan

sanotun puristimen katuosasto voi suorittaa sellaisten suurten betoniputkien lujuuskokeita, joita käytetään eritoten suuria kokoojajohtoja rakennettaessa. Suoritetut kestävyys- ja tiiviyskokeet osoittivat suotuisia tuloksia ja olivat hyvänä osviittana näiden kalliiden putkien valmistamisessa.

Vuoden kuluessa jatkui uuden Rajasaarelle rakennettavan puhdistuslaitoksen ja Savilan pumppuaseman suunnittelutyöt. Viemäriverkon laajennussuunnitelmia tehtiin tarvittavissa kohdin ja vanhan viemäriverkon uudelleenlaskemista jatkettiin siinä määrin kuin aikaa riitti. Tässä yhteydessä mainittakoon Käpylän pohjoisosasta johtavien Koskelan puroon laskevien viemäreiden yhdistämistä Kyläsaaren puhdistuslaitokseen tai vaihtoehtoisesti puhdistuslaitoksen järjestämistä kunnalliskodin lähetyville koskeva suunnitelma.

Vuoden kuluessa suoritettiin m.m. seuraavat suuret viemäriverkon uudistus- ja täydennystyöt, joiden kustannukset nousivat allamainittuihin määriin: viemäri uudelta teurastuslaitokselta viemärisuuhun 42 b 1,167,841: 90 markkaan, Lutherin- ja Nervanderinkadun välillä olevan Tempelikadun viemäriin uusiminen 136,549: 30 markkaan, Toivonkadun viemäriin uusiminen 36 m:n pituudelta 78,736: 75 markkaan.

Uusien katurakennustöiden yhteydessä laskettiin viemärijohdot allamainittuihin katuihin kustannusten ollessa seuraavat: Lemminkäisenkujan ja Mechelininkadun väliseen Väinämöisenkatuun 78,199: 15 markkaa, Välskärin- ja Mechelininkatujen väliseen Pohj. Hesperiankatuun 73,564 markkaa, Mechelinin- ja Topeliuksenkatujen väliseen Kammionkatuun 60,577: 10 markkaa, Runebergin- ja Kammionkatujen väliseen Töölönkatuun 160,666: 10 markkaa sekä Topeliuksenkadun ja Turuntien varrella olevan aukean väliseen Nordenskiöldinkatuun 146,921: 85 markkaa; putkia laskettiin Helsingin- ja Kirstinkatujen väliseen Sturenkatuun 84,747: 50 markan kustannuksin.

Ylimääräisinä töinä suoritettiin Turson tien viemäri Turjantieltä Marjantantielle, jonka työn kustannukset nousivat 50,410: 85 markkaan, Humalistonkadun viemäriin uusiminen 468,539: 60 markkaan, Alppilan puhdistuslaitoksen poistojohdon uusiminen 795,909: 90 markkaan ja viemärijohto viemärisuusta 42 b Kyläsaareen 2,615,041: 50 markkaan. Kokonaiskustannukset näistä töistä olivat 3,929,901: 85 markkaa.

Vuoden kuluessa suoritettujen uusien viemäreiden rakennustöiden yhteenlasketut kustannukset nousivat 8,645,564: 60 markkaan, kanavien ja viemäreiden korjaus- ja kunnossapito- sekä puhdistuslaitosten käyttökustannukset taas 1,172,247: 50 markkaan; yhteensä siis 9,817,812: 10 markkaan.

Teiden korjausta, sepelöimistä ja asfaltoimista suoritettiin 138,997 m² kustannusten ollessa 1,263,364: 80 markkaa. Näissä töissä käytettiin edelleen asfalttiemulsiona. Ajouradan vahvistamiseksi kestävämpään entistä suurempaa rasitusta päällystettiin Arabian ja Bastmanin panimon välinen Hämeentie 500 m:n pituudelta Essenasfaltilla, kustannusten ollessa 191,670: 45 markkaa.

Teiden uudistöistä mainittakoon Kaikukadun ja Sörnäisten sillan välisen Hämeentien sekä Neitsytpolun ja Länt. Puistotien välisen Kaivopuiston rantatien uudestaanjärjestelyt. Edellisen työn kustannukset olivat 539,703: 95 markkaa, jälkimmäisen taas 145,585: 60 markkaa.

Urheilukenttien korjausta ja kunnossapitoa suoritettiin menoarviossa varattujen määrärahojen mukaisesti. Kustannukset olivat seuraavat: Eläintarhan, Kallion, Haapaniemen ja Käpylän urheilukenttien sekä raviradan

kunnossapidosta 147, 378: 35 markkaa, Kaisaniemen verkkopallokentän kunnossapidosta 11,977: 80 markkaa, Alppilan hiihtomäen kunnossapidosta 16,570 markkaa, kelkkamäkien rakentamisesta ja kunnossapidosta 119,388 markkaa, maaluistintojen järjestämisestä ja kunnossapidosta 120,138 markkaa, Mustikkamaan juhla- ja urheilukentän kunnossapidosta 9,745: 80 markkaa sekä pesäpallokenttien kunnossapidosta 7,384 markkaa.

Uudistoihin määrärahaa ei oltu myönnetty.

Työttömyyden lieventämiseksi olivat kertomusvuonna seuraavat kadut y.m. paikat kallionlouhinta- ja tasoitustyön alaisina: Arkadiankatu, Mehelininkatu (sekä tasoitus että viemäritunneli), Hesperiankatu, Välskärinkatu, Kammionkatu, Messeniuksenkatu, Turuntie, Rajasaaren puhdistuslaitos, Ruskeasuon kaatopaikka, Sturenkatu, Käenkuja, Mäkelän tehdasalueen erinäiset kadut, Kyläsaaren puhdistuslaitos, Lautatarhankatu, Toukolantie, Koskelantie, Arabiankatu, Mäkelänkatu, Tuomarinkyläntie, Punavuorenkadun kansakoulun leikkikenttä sekä Vallilan kansakoulun pihamaa. Kustannukset näistä varatoista nousivat 14,510,119: 65 markkaan.

Yllämainittujen menoarvioon otettujen tai eri määräyksestä suoritettujen töiden lisäksi suoritettiin töitä kaupungin muille laitoksille ja yksityisille talonmistajille. Sellaisten töiden kustannukset olivat 1,904,966: 50 markkaa.

Huonerakennusosaston henkilökuntaan kuuluivat kaupunginarkkitehti, avustava kaupunginarkkitehti, 6 avustavaa arkkitehtiä, 2 piirustajaa, 1 kirjainpitäjä ja 3 konttoriapulaista. Suoranaisesta työnjohdosta osaston työmailla huolehti 12 rakennusmestaria.

Osastolla käsiteltiin vuoden kuluessa 369 diaariin vietyä asiaa, joista annettiin lausuntoja, osaksi Helsingin kaupungin yleisten töiden hallitukselle, osaksi kaupunginhallitukselle tai muille viranomaisille. Sen lisäksi laadittiin uudis- ja muutosrakennusten piirustuksia, joista mainittakoon seuraavat: naisten työkotipaviljongin sekä Kallion paloaseman lisä- ja muutosrakennuksen pääpiirustukset, sähkölaitoksen Sörnäisissä sijaitsevan pääaseman sekä Runeberginkadun varrella olevan ala-aseman laajentamisen pää- ja työpiirustukset, Arabiassa olevien työpajarakennusten, Kotkankadun n:o 14—16 (Hyvösen lastenkodin) uudestirakentamisen, tilastotoimiston huoneiston sisustamisen kaupungintaloon sekä Merikadun n:o 21 uudestirakentamisen muutospiirustukset, kioskien (8 ehdotusta), naisten työkodin huonetilojen uudestaan jaottamisen, tuberkuloottisten miesten asuinrakennuksen, kortteliin n:o 481 sijoitettavan yleisen ruumishuoneen, työväenopiston lisärakennuksen, Hämeentien 80:ssä olevan kansakoulun lisärakennuksen, alakansakoulun sisustamisen Hämeentien taloon n:o 39, Uunisaarille rakennettavan uimalaitoksen sekä Turuntien taloon n:o 24 sisustettavan apukoulun y.m. pääpiirustukset. Sen lisäksi tehtiin joukko arkistopiirustuksia viime aikoina rakennetuista rakennuksista huomioonottaen rakennusaikana tehdyt muutokset.

Työvoima vaihteli ollessaan 300 työntekijää tammikuun ensimmäisellä viikolla ja 129 joulukuun viimeisellä viikolla ja oli suurin eli 336 työntekijää tammikuun 17 ja 23 p:n välisellä viikolla. Työvoiman viikkokeskimäärä oli koko vuoden aikana 222 työntekijää.

Kaupungin omistamien rakennusten ja talojen korjausta ja kunnossapitoa varten oli menoarviossa varattu yhteensä 3,195,300 markan suuruinen määräraha, kustannukset nousivat 3,165,499: 25 markkaan, säästöä oli siis 29,800: 75 markkaa.

Uudis- ja muutosrakennustoihin oli käytettävissä yhteensä 26,028,200 markan suuruinen talousarviomääräraha, josta 19,500,000 markkaa erikoi-

sen rakennustoimikunnan hoitamaa uuden teurastamon rakennustyötä varten. Osaston käytettäväksi jäi siis 6,528,200 markkaa. Lisäksi tuli vuodelta 1931 siirretyt 5,205,421: 43 markkaa, joten osaston toimesta kertomusvuonna teetettäviä töitä varten oli kaikkiaan 11,733,621: 43 markkaa. Kustannukset nousivat 9,749,902: 85 markkaan. 1,983,718: 58 markan suuruiseen säästöön sisältyy Topeliuksen koulun uusia höyrykattiloita varten myönnetty määräraha, 33,500 markkaa, joka kokonaan palautettiin kaupunginkassaan, syystä, että entiset kattilat on onnistuttu korjaamaan. Mainitun korjaustyön kustannukset vietiin tilille Lämpöjohtojen kunnossapito. Uudis- ja muutosrakennuksiin varattuja määrärahoja säästyi siis 1,950,218: 58 markkaa.

Vuodesta 1931 siirrettiin 405,787: 65 markkaa rakennuskonttorin Arabiassa olevien työpajarakennustöiden lopettamista varten, 60,437: 85 markkaa varastohuoneen sisustamista varten tuberkuloosisairaalan kellariin, 233,151: 45 markkaa virastohuoneistojen sisustamista varten kaupungintaloon, virastotaloon y.m., 3,500,000 markkaa kunnalliskodin yhteyteen rakennettavaa naisten työkotipaviljonkia varten sekä 100,000 markkaa Nikkilään rakennettavaa sairaspaviljonkia varten, yhteensä 4,299,376: 95 markkaa. Kustannukset nousivat 717,375: 40 markkaan, 3,582,001: 55 markan suuruudesta säästöstä 3,500,000 markkaa siirrettiin vuodelle 1933 naisten työkotipaviljonkia varten. Jäännös, 82,001: 55 markkaa palautettiin säästönä kaupunginkassaan.

Vuoden kuluessa suoritettiin sitä paitsi töitä, osaksi ennakoita vuoden 1933 menoarviosta myönnettyillä määrärahoilla sekä osaksi kaupunginvaltuuston tahi kaupunginhallituksen käyttövaroilla, yhteensä¹⁾ 722,533: 25 markalla. 36,511: 85 markan suuruudesta säästöstä siirrettiin 27,664: 20 markkaa vuoteen 1933 ent. Pauligin huviloiden korjaustöiden loppuunsaattamista varten, jäännös, 8,847: 65 markkaa, palautettiin säästönä kaupunginkassaan.

Paitsi yllämainittuja, osaston käytettäväksi osoitetuilla määrärahoilla suoritettuja töitä, suoritettiin töitä toisten kunnallisten laitosten ja viranomaisten laskuun yhteensä 1,744,084: 95 markalla, jotka työt tuottivat konttorille voittoa 1,205: 95 markkaa.

Huonerakennusosaston vuonna 1932 suorittamien töiden kokonaiskustannukset nousivat 16,062,883: 85 markkaan.

Säästöä kaikista töistä syntyi 2,072,074: 48 markkaa.

Seuraavat suuret uudisrakennustyöt loppuunsaatettiin vuoden kuluessa:

Sairaspaviljonki Kivelän sairaala-alueella, jonka kustannukset oli laskettu 8,310,000 markaksi, siinä tapauksessa, että ehdotettu henkilökunnan asuinrakennus rakennettiin samanaikaisesti. Kaupunginhallitus päätti, että toistaiseksi ainoastaan sairaspaviljonki rakennettaisiin, ja oli tämän takia erinäisiä muutoksia tehtävä alkuperäiseen rakennusohjelmaan kuten kattilakeskuksen y.m. muuttaminen sairaspaviljonkiin. Kustannukset kattilakeskuksen sisustamisesta sairaspaviljonkiin nousivat 7 päivänä toukokuuta 1931 laaditun lisäehdotuksen mukaan 758,000 markkaan. Sairaspaviljongin kustannusarvion loppusumma, kattilakeskus mukaanluettuna, nousi siis 9,068,000 markkaan. Käsiteltäessä vuoden 1932 menoarviota todettiin, että rakennuskustannukset jatkuvasti olivat alentuneet ja päätti kaupunginvaltuusto tämän johdosta alentaa kustannusarviosumman 8,500,000 markkaan. Lopulliset kustannukset nousivat 7,919,192: 35 markkaan ja olivat siis 580,807: 65 markkaa pienemmät kuin myönnetty määräraha. Viimeksimainittu määrä palautettiin säästönä kaupunginkassaan. Koska sairaspaviljongin kuutiosisällys on 25,272 m, on kustannus 313: 36 markkaa m³:ltä.

¹⁾ Tähän sisältyy palovahingonkorvausta 14,334 markkaa.

Nilsiantien tontille n:o 3 rakennettavaa kansakoulutaltoa varten oli myönnetty 7,415,000 markkaa. Kustannus nousi 6,068,513:27 markkaan eli, koska rakennuksen kuutiosisälyys on 22,100 m³, 274:59 markkaan m³:ltä. Kustannuksiin sisältyy 523,809:40 markkaa koko koulukorttelin tasoitus-työtä sekä sähkövalaistusta varten. Jos viimeksimainittu määrä vähennetään, on kustannus 250:89 markkaa m³:ltä.

Sähkölaitoksen Sörnäisissä sijaitsevan pääaseman sekä Runebergin-kadun tontilla n:o 52 olevan ala-aseman laajennustyöt olivat edistyneet niin pitkälle, että rakennusten muuraustyöt oli suoritettu ja sisustustyöt jatkuivat vuoden vaihteessa.

Lämpötekniikka. Kaupungin laitosten lämpö- ja vesijohtojen kunnossapitoa varten oli kertomusvuodeksi myönnetty 335,000 markan suuruinen määräraha ollen se edellisen vuoden vastaavaa määrärahaa likipitäen 5 % pienempi. Edellämäinnittu määrä käytettiin miltei kokonaan, säästöä jäi vain 346 markkaa.

Suuremmista uudis- ja muutostöistä mainittakoon seuraavat:

Arabian alueelle rakennettujen työpajarakennusten lämmitys-, tuuletus- ja terveysteknilliset laitteet valmistuivat vuoden alkupuoliskolla; Nilsiantien tontille n:o 3 rakennetun uuden kansakoulun keskuslämmitys-, tuuletus- ja terveysteknilliset laitteet valmistuivat ennen syyslukukauden alkua; Kivelän sairaalan uuden sisätautien osaston keskuslämmitys-, tuuletus- ja terveysteknilliset laitteet valmistuivat vuoden loppupuoliskolla; kaupunginpuutarhaan hankittiin uudet kattilat; Tehtaankadun kansakoulussa toimitettiin myös kattiloiden vaihto, mikä olosuhteiden pakosta suoritettiin keskellä talvea; Aleksanterinkadun 22—24:ssä sijaitsevan poliisilaitoksen talon pihan perällä olevaan kaksikerroksiseen pidätettyjen osastoon sisustettiin vesilämmityslaitos ja tilastotoimiston alakerrokseen asetettiin niinkään vesilämmityslaitos.

Edellisen lisäksi tehtiin useita valmistavia suunnitelmia sekä laadittiin kustannusarvioita vaikkakaan suurempia töitä, jotka vuoden vaihteessa olisivat olleet keskeneräisiä, ei ole aloitettu.

Keskuslämmityslaitosten polttoainekustannuksista laadittu tilasto osoittaa, että vuonna 1932 kulutettiin kaikkiaan 12,765 tonnia polttoainetta koksi- ja redusoituna. Vastaava määrä oli vuonna 1931 13,107 tonnia. Huolimatta lämmityslaitosten lukumäärän lisääntymisestä, eräitten vanhojen laitosten laajennuksesta y. m. seikoista, jotka ovat lisänneet polttoainemenekkiä n. 750 tonnia, on kokonaiskulutus kuitenkin vähentynyt. Tähän vaikutti suurimmaksi osaksi leuto syksy, jonka johdosta kalenterivuoden 9 kylmän kuukauden keskilämpötilan ja huonelämpötilan välinen erotus oli n. 7 % pienempi kuin edellisenä vuonna.

Puisto-osaston henkilökunta oli sama kuin edellisenä vuonna. Sen toiminta jatkui samaan tapaan kuin aikaisemminkin, vaikka huomattavasti supistettujen määrärahojen takia melkoisesti pienemmässä laajuudessa kuin esim. vuonna 1931. Työntekijäin lukumäärä oli keskimäärin 114 ollen suurimmillaan toukokuussa, 250, ja pienimmillään joulukuun lopussa, 21.

Kukkakasveja istutettiin seuraaviin paikkoihin: Aleksanteri II:n patsaalle, Eiran puistikkoon, Engelinaukiolle, Runeberginesplanaadiin, läntisen hautausmaan 17 haudalle, Katajanokan puistikkoon, Marian sairaalan puistikkoon, Ritaritalonpuistikkoon, Säätytalonpuistikkoon, Ullanpuistikkoon, Tähtitorinvuorelle, talvipuutarhan edustalle, kaupunginpuutarhan alueelle, Ensi sairaalan puistikkoon, Hankkijan edustalle, Hietarantaan, Kaisaniemen

puistoon, Kaivohuoneen edustalle, kirurgisen sairaalan puistikkoon, Kivelän sairaalan puistikkoon, Koulupuistikkoon, krematorion luo, kulkutautisairaalan alueelle, Puutarhakadun puistikkoon, Vanhassakaupungissa olevalle Hans v. Sandenin haudalle, Snellmanin patsaalle, Sofianlehdon pikkulastenkodin puistikkoon, Runebergin- ja Caloniuksenkatujen kulmaukseen, Vanhan kirkon puistoon, Nervanderinpuistikkoon ja koulupuutarhaan. Kukkasipuleita, kesäkukkia ja monivuotisia kasveja istutettiin yhteensä 89,125 kappaletta, joiden hinta arvioitiin 235,434: 40 markaksi.

Koristepuita ja pensaita istutettiin 52 eri puistoon ja istutukseen yhteensä 6,795 kappaletta. Niiden hinta arvioitiin 108,874 markaksi.

Kesän aikana pystytettiin 5 lastenkeinua entisten 15 keinun lisäksi.

Nykyisen talvipuutarhan siirtyessä vuonna 1907 kaupungille kaupunki sitoutui pitämään vuoden 1931 loppuun saakka pääsyn sinne vapaana. Syyskuun 17 p:nä 1931 kaupunginhallitus päätti, ettei talvipuutarhassa käynneistä kanneta maksua sanotun päivän jälkeenkään. Tätä ainutlaatuaista etua suuri yleisö käyttääkin hyväkseen yhä enenevässä määrin, täyttäen varsinkin kauniina keväisinä sunnuntaipäivinä talvipuutarhan miltei tungokseen asti. Siellä kävijäin lukumäärä kasvaa vuosi vuodelta. Suurin laskettu määrä yhtenä sunnuntaina oli vuonna 1930 2,000 henkilöä, vuonna 1931 2,500 ja vuonna 1932 3,204 henkilöä.

Puisto-osaston vakinaiset menot olivat 2,189,140: 65 markkaa, josta puistojen ja istutusten kunnossapidon osalle tuli 1,190,954: 85 markkaa. Viimeksimainitut kustannukset jakaantuivat seuraavasti:

	Smk.		Smk.
Kasvihuoneet	127,118: 85	Runebergin, Lönnrotin ja	
Kaupunginpuutarha	117,226: 70	Snellmanin patsaiden	
Kaisaniemi	80,316: 05	koristaminen	8,977: 60
Kaivopuisto	74,477: 50	Runeberginkadun leikki-	
Kappeliesplanaadi, Ru-		kenttä	8,715: —
neberginesplanaadi,		Kangasalan tien leikki-	
Teatteriesplanaadi	61,619: 50	kenttä	8,420: —
Tähtitorninvuori	59,054: 40	Ensi sairaalan puistikko	8,155: —
Engelinaukio	37,565: 50	Pohjolankadun istutuk-	
Talvipuutarhan edustalla		set	7,970: —
olevat pengermät	35,350: 20	Johanneksen kirkon istu-	
Vanhankirkon puisto	29,291: 40	tukset	7,785: —
Eläintarha	28,558: 50	Koulupuistikko	7,092: —
Hakasalmen ja Hesperian		Kallion kirkon istutukset	7,083: —
puistot	25,610: 30	Urheilukadun istutukset	6,459: 50
Hauhohtien puistikot	19,675: —	Liisanpuistikko	6,290: —
Eiran puistikko	17,093: 50	Turun tien puistikot	6,112: —
Käpylän urheilukentän		Säätytalon puistikko	6,110: —
istutukset	17,022: —	Mechelininkadun istutuk-	
Punanotko	16,545: 50	set	5,817: 50
Heikinpuisto	16,122: —	Haapaniemen urheilu-	
Hietaranta	15,540: —	kentän istutukset	5,775: —
Katajanokan puistikot	15,408: 50	Istutukset kirurgisen sai-	
Mäkelänselän istutukset	12,736: —	raalan luona	5,562: —
Haudat	11,624: 50	Keuruuntien istutukset	5,490: —
Aleksis Kiven kadun is-		Nervanderinpuistikko	5,460: —
tutukset	10,815: —	Kapteeninpuistikko	5,312: 60
Ullanpuistikko	9,988: —	Torkkelinpuistikko	4,600: —
Istutukset Runebergin		Vuorimiehenpuistikko	4,530: —
patsaan ympärillä	9,825: —	Puutarhakadun puistikko	4,515: —
Kallion urheilukentän is-		Ateneumin istutukset	4,385: —
tutukset	9,260: 50	Meritori	4,325: —

	Smk.		Smk.
Porthanin- ja Pengerka-		Hesperianesplanaadi . . .	1,755: —
tujen välinen istutus .	4,266: —	Bulevardin puuistutukset	1,635: —
Lönnrotinpuistikko	4,242: —	Meritullinkadun pohjois-	
Kolmikulma	3,931: 50	pään istutukset	1,520: —
Ruoholahdenpuistikko . .	3,910: —	Porvoonkadun puistikko	1,355: —
Telakanpuistikko	3,875: 50	Hankkijan edusta	1,301: —
Museokadun leikkikenttä	3,871: 50	Kallion kirjastotalon is-	
Ritaritalonpuistikko . .	3,775: —	tutukset	1,265: —
Dagmarinkadun leikki-		Franzéninkadun istutus	1,050: —
kenttä	3,547: 50	Arkadianaukio	1,020: —
Pääskylänpuistikko	3,524: —	Pietarinkadun kastanjat	970: —
Suomen pankin istutuk-		Kotkankadun istutukset	885: —
set	3,325: —	Perämiehenkadun istu-	
Lapinlahdenpuistikko . .	2,990: —	tukset	862: —
Agricolanpuistikko	2,973: 50	Topeliuksenkadun puuis-	
Saksalaisen kirkon istu-		tutukset	830: —
tukset	2,887: —	Sirkuspuistikko	820: —
Apollonpuistikko	2,850: —	Aadolfinrinne	580: —
Fredrikinkadun pohjois-		Viidennen linjan puis-	
pään istutukset	2,820: —	tikko	550: —
Simonkadun kujanne . . .	2,745: 50	Hernesaarenkadun istu-	
Istutukset Aleksanteri		tukset	400: —
II:n patsaan ympärillä	2,455: —	Ammattienedistämislai-	
Teknillisen korkeakoulun		toksen edusta	175: —
puistikko	2,442: 50	Sekalaista	106,624: 75
Fredrikintori	2,170: —		
Caloniuksen- ja Runeber-		Yhteensä	1,190,954: 85
ginkatujen kulman is-			
tutukset	1,970: —		

Polttoaineisiin käytettiin 73,512: 60 markkaa. Vanhojen nurmien ja käytävien uusimiseen käytettiin 30,003 markkaa. Työkalujen osto ja korjaus tuli maksamaan 48,010: 50 markkaa, aitojen kunnossapito 59,998: 90 markkaa, puistosohvien korjaus ja maalaus 70,000 markkaa, vedenkulutus 80,391: 45 markkaa sekä erinäisten istutusten kunnossapito 75,000 markkaa. Puistovartijoiden palkkaamiseen käytettiin 164,995 markkaa.

Uudistoihin käytettiin menosääntöön merkityistä työäärärahoista yhteensä 243,452: 65 markkaa. Uusia puistosohvia teetettiin 72 kappaletta 49,822 markan kustannuksin ja oli osastolla tämän jälkeen 1,328 puistosohvaa. Kaisaniemenpuiston uudestijärjestelyyn käytettiin edelliseltä tilivuodelta siirtynyt säästö 42,126: 35 markkaa. Vallilan siirtolapuutarhan perustamiseen käytettiin samoin edellisen vuoden säästö 173,252: 70 markkaa, minkä lisäksi kaupunginvaltuusto syyskuun 7 p:nä myönsi 265,000 markkaa näiden töiden jatkamiseen.

Ruoanvastiketoita suoritettiin Töölönlahden pohjoisrannalla, Hesperiankatujen välisellä alueella, kasvitieteellisen puutarhan sivustalla, Castréninkadun varrella korttelissa n:o 326, Pengerkadun luiskalla, Hietarannassa, vanhainkodin alueella, poliisimaneesin ympäristöllä ja Eläintarhan metsissä. Näiden töiden kustannukset nousivat 28,631: 70 markkaan.

Kaupunginpuutarhasta myytiin edelleen vanhan tavan mukaan oman tarpeen yli jääneitä taimia, kukkasia y. m., vuokrattiin juhlatilaisuuksiin kasveja ja saatiin siten käteismyyntituloja yhteensä 55,730: 25 markkaa.

Lopulla vuotta toimitetun luetteloinnin mukaan oli kaupunginpuutarhan kasvihuoneissa ja talvipuutarhassa olevien, avomaalle kasvatettavien perennantaimien ja taimiston, koristepuiden sekä pensaiden arvo yhteensä 450,548: 40 markkaa.

Varasto-osaston henkilökuntaan kuuluivat varastopäällikkö, kirjanpitäjä ja 3 konttoriapulaista. Päävarastolla oli varastonhoitaja ja konttoristi sekä korjauspajoissa insinööri ja 2 konttoriapulaista.

Osaston tehtävänä oli hoitaa Malminkadun 5:ssä sijaitsevaa päävarastoa, Ruoholahden ja Hakaniemen varastoja sekä Arabian alueelle rakennettuja korjauspajoja kuin myös huolehtia rakennuskonttorin tarveaineiden ja kaluston hankinnoista.

Korjauspajoja käyttivät vuoden varrella rakennuskonttorin eri osastot sekä kaupungin muut virastot ja yksityiset henkilöt, joiden laskuun suoritettiin töitä yhteensä 3,699,098: 50 markalla kuten allaolevasta yhdistelmästä lähemmin ilmenee:

	Tarveaineita, Smk.	Työkustannuksia, Smk.	Yhteensä. Smk.
Varasto-osasto	719,159: 10	844,023: 35	1,563,182: 45
Katu- ja viemäriosasto	322,147: —	516,127: 15	838,274: 15
Satama- ja rautatieosasto	260,750: 80	435,490: 25	696,241: 05
Huonerakennusosasto	117,801: 60	232,898: 95	350,700: 55
Puisto-osasto	44,018: 30	91,172: 90	135,191: 20
Rakennuskonttori	3,571: 85	8,620: 20	12,192: 05
Muut kaupungin laitokset	37,919: 60	55,669: 35	93,588: 95
Yksityiset	2,977: 90	6,750: 20	9,728: 10
Yhteensä	1,508,346: 15	2,190,752: 35	3,699,098: 50

Varastossa olevien rakennustarpeiden arvo oli tammikuun 1 p:nä 1932 4,300,130: 34 markkaa, vuoden kuluessa ostettiin tarveaineita 6,006,160: 85 markalla ja käytettiin 6,527,400: 70 markalla, joten säästö vuodelle 1933 oli 3,778,890: 49 markkaa.

Tarveaineiden kulutus jakautui eri kuluttajien kesken seuraavasti: katu- ja viemäriosasto 4,251,695: 30 markkaa, satama- ja rautatieosasto 1,740,917: 10 markkaa, huonerakennusosasto 151,705: 05 markkaa, konepajat 298,717: 15 markkaa, puisto-osasto 33,930: 75 markkaa, rakennuskonttori 20,685 markkaa, muut kaupungin laitokset 19,057: 50 markkaa sekä yksityiset 10,692: 85 markkaa.

Tiliviraston henkilökunnan muodostivat kamreeri, kirjanpitäjä, avustava kirjanpitäjä, kassanhoitaja ja 2 konttoriapulaista.

Tilitodistuksia oli vuoden aikana 22,605, lähetettyjä kirjelmiä 1,157 ja kirjanpitoeriä yhteensä 34,127. Tiliviraston määrärahat olivat yhteensä 230,124 markkaa menojen ollessa 224,957: 55 markkaa. Viimeksimainittuun määrään viranhaltijain palkat sisältyvät vähentämättöminä; kaupunginvaltuuston kertomusvuodeksi määräämä vähennys 12,040 markkaa vietiin kirjoihin tulona.